У бабусі Марфи — дні сестри-однолітки: груша і копанка. Копанку викопав і грушу посадив ще перший дружина її Улас, який загинув аж у ту "германську" війну.

"То ж мені од нього, молоденького, дариця аж до віку. Груша родить, ще й зараз родить, копанка не міліє, і вода близько, ключем достаю".

Коли я вперше зайшов до бабусиного Марфиного двору, щоб напитися, то витягав воду тим "ключем" — вервечкою акацієвою, до якої приковано гак, закручений, як вус, щоб цеберку в воду не зронити.

Тоді був серпень, і спека стояла така крута, що йдеш і млієш. "Чи не можна у вас напитися?" — спитав я у бабусі, що сиділа під грушею і вишивала сорочку.

"Якби не можна, то навіщо б я тоді отуто жила!"

Вона хутенько підвелася, поклала шитво на траву і клубочком покотилася до хати по кухлик ("Зараз кухлика винесу"). Вона була дуже згорблена, мовби нахилилася колись до грядки цибулину висмикнути та й уже не випросталася.

Коли я тяг воду, цеберка спершу глухо стукнулася боком об грушки, що плавали у воді, аж тоді набралася; а коли пив з дерев'яного кухлика, бабуся сказала так лагіднесенько, так не нарошне вимовляючи слова:

"Доброго здоров'я пивши. Та в таку годину йти — хіба не підіб'єшся, як сонце аж колеться гарячим",— і дивилася на мене знизу, з-під своєї згорбленості, і усміхалася мудро, як усміхаються лише старенькі та діти.

Разом з водою я витяг з копанки і дві грушки.

"Самі, чи що, падають у воду?" — спитав я.

"Котра й сама впаде, а то і я вкидаю, щоб холонули...Ось у полудень школярики йтимуть з учення, то до одної витягають, ласунці малі! Пригощайтеся в дорогу. Та ще ловіть, бо гарячі вони не такі".

Вона вже знову сиділа під грушею і вишивала. Без окулярів. І я спитав, чи то ж їй добре бачиться.

"А так, як замолоду,— сказала вона, не розхиляючись над шитвом.— Отам, як було мені сімдесят чи вже без одного не сімдесят п'ять, погано бачила, так погано, що очечки покійний сусіда мій Терешко, хай царствує, купив був, як їздив до Києва. А тепер бачу як дівка!" — Бабуся Марфа засміялася тихенько, затишно і закивала головою над червоними хрестиками в манишці.

"Скільки ж вам, мамо, зараз?"

"Та як по-моєму, то без одного сто. А якби хто грамотніший прикинув, то, може, й сто з гачечком набралося б. Давно живу, забула вже й відколи. Аже! Трьох чоловіків своїх любеньких пережила. Скоро-скоренько і я до них піду. Піду, походжу, всіх трьох провідаю".

"А которого... найдужче б хотілося побачити?"

"Усіх, сину. А зостануся коло останнього. До першого піду, то ще й не впізнає — молодесенький же! Навіщо, скаже, ти мені, бабо, здалася, іди собі геть! — Бабуся Марфа засміялася, аж чолом шитва дотулилася.— Другому до ніжок уклонилась би... Він тут недалеко лежить, у Гребенях. Під берегом, сердешного, знайшли пробитого наскрізь... Це як друга війна була. Я сама його й поховала... Третій мені пара, хоч теж молодший уже за мене. Кував у кузні. Вийдеш, було з хати і чуєш його молоточок... Уже й не дуже годився до роботи, а кував. Тоді погано йому, погано йому враз зробилося... Переказали мені люди, біжу до кузні, а його вже й

назустріч везуть... Біля нього ляжу. Він упізнає, посунеться... " "Собі вишиваєте чи людям?"

"Собі я вже все вишила, моя дитино. Людям. Хай носять та згадують бабу... "

Падають навколо бабусі жовті грушки з груші: гуп-гуп, гуп-гуп м'яко в траву. Гарячі. Вона відкладає шитво, збирає їх і кидає в копанку, а червоні хрестики на сорочці сяють, сміються сонцеві, густі та дрібні.

Коли я виходив з двору, бабуся Марфа провела мене до воріт і швидко-швидко впихала мені в кишені жовті гарячі грушки ("Вони не заважать!"), а за нами йшов червоний півень у червоних "штанях" і казав, як господар: токо-токо!

...Цвіте при зорях бабусина Марфина груша, чорніє зеленим мохом солом'яний дах на низенькій хатині, а у вікнах поночі... Я стою проти похилених воріт, і дивлюся у двір, і слухаю так пильно, що тільки серце своє чую. Невже пішла бабуся Марфа?..

І раптом: токо-токо-токо! — півень у хлівці за грушею,— токо-токо!..